

ΠΩΣ ΘΑ
ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΘΕΙ
Η ΔΙΑΤΡΟΦΗ
9 ΔΙΣ
ΑΤΟΜΩΝ;

adrf: Σύλλογος για τη διάδοση της γαλλικής σκέψης

Υπουργείο Εξωτερικών
Γενική Διεύθυνση της Διεθνούς
Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Διεύθυνση της πολιτιστικής Συνεργασίας
και της γαλλικής γλώσσας
Τμήμα Γραπτού Λόγου και
Συλλογής πληροφοριών
Διεύθυνση Επιστημονικής και
Πανεπιστημιακής Συνεργασίας
adrf: Υπουργείο Εξωτερικών,
Οκτώβριος 2005

Εικονογραφία:
Stéphane Rossi (Μουσείο Agropolis)
Simone Christ (adrf)
Γραφιστής: Csaba Mészáros
Τυπογραφείο: Blanchard Printing

Αυτή η έκθεση πραγματοποιήθηκε με την
συνδρομή του Emmanuel Mannonier,
επιστημονικού δημοσιογράφου.
Επιστημονικός Επιτροπός: Gérard Ghersi
Επιστημονική Επιτροπή:
Mahmoud Allaya, CIHEAM/IAM Montpellier,
Ariène Alpha, GRET,
Christian Bourdel, Μουσείο Agropolis,
André Charrier, ENSA Montpellier,
Francis Delpeuch, IRD,
Francis Gaudard, CCFD,
Philippe Joudier, INRA,
Nabila Layaida, CIHEAM/IAM Montpellier,
Geneviève Le Bihan, IRD,

Jacques Lefort, Μουσείο Agropolis,
Cécile Levret, Euromontana,
Bernard Maire, IRD,
José Muchnik, INRA-SAD,
Bénédicte Oberli, CIHEAM/IAM Montpellier,
Martine Padilla, CIHEAM/IAM Montpellier,
Michel Petit, CIHEAM/IAM Montpellier,
Marc Puygrenier, Agropolis,
Anne-Lucie Raoult-Wack, Agropolis international,
Jean-Louis Rastoin, ENSA Montpellier,
Samira Sarter, CIRAD,
Lucie Sinix, ENSA Montpellier,
Anne Wagner, GRET

Η παρούσα έκθεση διοργανώνεται από το
Εργαστήριο Δημογραφικών & Κοινωνικών
Αναλύσεων (ΕΔΚΑ) του Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. του
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, σε συνεργασία με το
Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών.

Την επιστημονική ευθύνη είχε ο καθηγητής του Παν.
Θεσσαλίας και Διτής του Εργαστηρίου Δημο-
γραφικών & Κοινωνικών Αναλύσεων, κ. Βύρων
Κοτζαμάνης. Η μετάφραση των κειμένων από την
γαλλική γλώσσα έγινε από τους Βύρων Κοτζαμάνη
και Δήμητρα Πέτρου και η γραφιστική επεξεργασία
από την Ροδούλα Παπαδάκη. Η στα ελληνικά
παρουσίαση της έκθεσης χρηματοδοτήθηκε από την
γαλλική πρεσβεία στην Ελλάδα και το Εργαστήριο
Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

« Η πείνα εμφανίζεται μόνο εκεί όπου δεν υπάρχει δημοκρατία.»

Amartya Sen, Νόμπελ Οικονομίας το 1998, *Le Monde*, 13 Ιουνίου 2002

«Τα συμβαλλόμενα στο παρόν σύμφωνο κράτη, αναγνωρίζοντας το θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να μην πεινάσει, θα λάβουν το καθένα χωριστά αλλά και μέσω της διεθνούς συνεργασίας τα αναγκαία μέτρα.»

Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα (1966, άρθρο II).

«Είναι δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να έχει πρόσβαση σε υγιή και θρεπτική τροφή δυνάμει του δικαιώματος για μια κατάλληλη διατροφή και βάσει του θεμελιώδους δικαιώματος του καθενός να μην πεινάει.»

Διακήρυξη της Ρώμης για την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής του 1996 για τη Διατροφή .

«Κάθε άτομο δικαιούται να έχει ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο που να διασφαλίζει την υγεία και ευημερία, τόσο τη δική του όσο και της οικογένειάς του, ειδικά σε ότι αφορά την διατροφή.»

Άρθρο 25, Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 10 Δεκεμβρίου 1948.

«Το δικαίωμα στην κατάλληλη διατροφή διασφαλίζεται όταν κάθε άτομο, ατομικά ή στα πλαίσια της κοινότητάς του, έχει διαρκή, φυσική και οικονομική πρόσβαση σε μια κατάλληλη τροφή ή στα μέσα για την διασφάλισή της.»

Επιτροπή οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ, 1999

Το «ti bou diéne»,
παραδοσιακό φαγητό για όλη
την οικογένεια.

@IRD/ Michel Dukhan

Πάνω από 850 εκατ. άνδρες, γυναίκες και παιδιά δεν διαθέτουν αρκετή τροφή. Η αναζήτηση μιας καλύτερης επισιτιστικής ασφάλειας παρουσιάζεται πρώτα απ' όλα σαν ένας αγώνας κατά της πείνας.

Σύμφωνα με έρευνα του Οργανισμού για την Γεωργία και την Τροφή (Food and Agriculture Organization/FAO) που διεξήχθη από το 1996 έως και το 1998, το 95% των ανθρώπων που δεν έχουν αρκετή τροφή ζουν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η υποσαχάρια Αφρική ειδικότερα έχει να αντιμετωπίσει σοβαρές επισιτιστικές ελλείψεις, αν και η κατάσταση δεν είναι η ίδια σε όλη την αφρικανική ήπειρο. Οι μεγάλοι λιμνοί, που συχνά συνοδεύονται από επιδημίες, αποδεκατίζουν ολόκληρες περιοχές και διαταράσσουν όλη την οικονομική οργάνωση των πληττόμενων χωρών.

Η πείνα δεν αφορά μόνο τις 80 φτωχότερες χώρες του πλανήτη. Υπάρχει και στις ανεπτυγμένες χώρες. Το 2002 στις Ηνωμένες Πολιτείες για παράδειγμα, το 12% των νοικοκυριών ήταν εκτεθειμένο σε επισιτιστική ανασφάλεια, τουλάχιστον για μερικούς μήνες. Μια έκθεση του Υπουργείου Γεωργίας έκρινε ότι η διαθέσιμη τροφή δεν επέτρεπε σε κάθε μέλος του νοικοκυριού να έχει «αγιή και ενεργή ζωή».

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα, το φάσμα της πείνας δεν έχει εξαφανιστεί τελείως. Όταν θεαματικά τα δραματικά αυτά επεισόδια (λιμοί) λαμβάνουν ευρεία δημοσιογραφική προβολή. Εκτός όμως από τις μεγάλες ανθρωπιστικές κρίσεις, υπάρχει και η καθημερινή πείνα, που στον ένα ή τον άλλο βαθμό, μαστίζει όλες τις κοινωνίες του πλανήτη μας.

Ο μισός πληθυσμός στη Γη υποφέρει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο από υποσιτισμό.

Από τους αδύνατους μέχρι τους παχύσαρκους, ο υποσιτισμός εμφανίζεται με διάφορες μορφές.

Το πρόβλημα της ποιότητας της διατροφής δεν εμφανίζεται αποκλειστικά στις αναπτυγμένες χώρες όπου τα τρόφιμα είναι άφθονα.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, πιο συχνή είναι η κακή διατροφή που οφείλεται σε ελλείψεις. Περίπου 2 δις άνθρωποι στον κόσμο υποφέρουν από εκείνο που στις αρχές της δεκαετίας του '90, ονομάστηκε «συγκεκαλυμμένη πείνα», δηλαδή, έλλειψη ιχνοστοιχείων όπως σιδήρου, βιταμίνης Α, ιωδίου, ψευδαργύρου. Ιδιαίτερα βαρύ φόρο στην κακή διατροφή πληρώνουν οι γυναίκες και τα παιδιά. Πάνω από 150 εκατομμύρια παιδιά ηλικίας κάτω των 5 ετών, δηλαδή ένα παιδί στα 3, πάσχουν από καθυστερημένη ανάπτυξη ή/και είναι λιποβαρή.

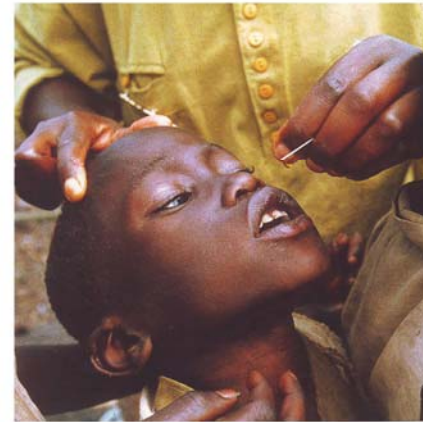
Diane Hanson, Η Κυρία του Πολυκαταστήματος, γλυπτό, 1970 © Bridgeman/Giraudon, © Adagp, Paris 2005

Η εφεύρεση της διατροφολογίας

Η φροντίδα για σωστή διατροφή δεν είναι καινούρια. Έκανε την εμφάνισή της στην Αρχαία Ελλάδα, κυρίως χάρη στον Ιπποκράτη. Αργότερα, στο Μεσαίωνα, από τους εγγράμματους, μόνο οι γιατροί ενδιαφέρονταν για την ποιότητα των τροφίμων που χρησιμοποιούσαν για την διατροφή. Οι γιατροί έπαιζαν σημαντικό ρόλο, βασίζόμενοι κυρίως στον πίνακα που σχεδίασε το 13ο αιώνα από τον Aldebrandin de Simeone, πίνακα που διέκρινε τις τροφές σε «ζεμάς», «αγρές», «ζεστά» και «κρύες». Οι γιατροί συμβούλευσαν για παράδειγμα να καταναλώνονται τα φρούτα στην αρχή του γεύματος, ή ακόμη να χρησιμοποιούνται μαζαχικά για την πέψη. Η φροντίδα για σωστή διατροφή έλασε την αίσλη της, τον 17ο αιώνα, για να επανεμφανισθεί τον 20ο αιώνα με την ανάπτυξη του «διατροφικού μοντέλου της λεπτής σιλουέτας». Στις πλουσιότερες χώρες του πλανήτη μας, τα διατηρικά προϊόντα αντιμετωπίζονται σήμερα από πολλούς καταναλωτές ως «εργαλεία» που θα τους βοηθήσουν να διατηρηθούν σε φόρμα.

Χορήγηση βιταμινών σε ένα παιδί στην Αφρική, @Unicef / B. Press

Στις ανεπτυγμένες χώρες, οι παθολογικές καταστάσεις που οφείλονταν στην τροφική ένδεια παραχώρησαν τη θέση τους σε αυτές που προκαλούνται πλέον από την υπερκατανάλωση, αποτέλεσμα της διαταραχής της διατροφικής ισορροπίας. Εκτιμάται έτσι, ότι ο αριθμός των παχύσαρκων ατόμων ανέρχεται περίπου σε 300 εκατομμύρια. Αν και οι περισσότεροι από αυτούς ζουν στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες εντούτοις ο αριθμός τους αυξάνεται και στις αναδυόμενες οικονομίες. Οι πολιτικές για τη δημόσια υγεία, όταν υπάρχουν, έρχονται αντιμέτωπες με περίπλοκες ασθένειες τα βαθύτερα αίτια των οποίων είναι ταυτόχρονα κοινωνικά, πολιτισμικά, ορμηκεντικά και οικονομικά.

Από την εποχή του Παστέρ και της επιστημονικής επανάστασης του τέλους του 19ου αιώνα, η συνολική ποιότητα της διατροφής μας βελτιώνεται συνεχώς. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να έχουν υγιή διατροφή, αν και από την βελτίωση αυτή δεν επωφελήθηκε παρά ένα σχετικά μικρό τμήμα της ανθρωπότητας.

Erő: Foodscape
(«Διατροφικό τοπίο»),
1694

Πολλές χρόνιες ασθένειες εξαπλώνονται σχεδόν παντού στον πλανήτη μας: παχυσαρκία, διαβήτης, κάρδιο-εγκεφαλο-αγγειακές ασθένειες... Αυτές οι παθολογικές καταστάσεις, που ονομάζονται και ΜΝΤΑ (μη μεταδοτικές ασθένειες συνδεδεμένες με την διατροφή) πλήττουν όλο και περισσότερες χώρες

σε σημείο που ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) να αναφέρεται πλέον στην «παγκόσμια επιδημία παχυσαρκίας».

Η εξέλιξη αυτής της επιδημίας είναι συνέπεια σημαντικών αλλαγών στον τρόπο ζωής και διατροφής, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι πια συχνό φαινόμενο να βλέπουμε μέσα στην ίδια κοινότητα ατόμων ή ακόμη και μέσα στην ίδια την οικογένεια, παιδιά με καθυστερημένη ανάπτυξη μαζί με υπέρβαρους ενήλικες.

Έτσι, υποσιτισμός και παχυσαρκία πλήττουν ταυτόχρονα ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού του πλανήτη μας. Αυτή η αντιφατική κατάσταση χαρακτηρίζει την διατροφική μετάβαση,

δηλαδή το πέρασμα, συχνά με βίαιο τρόπο, από ένα παραδοσιακό διατροφικό πρότυπο στο λεγόμενο σύγχρονο πρότυπο.

Η μετάβαση αυτή άρχισε πρώτα από ορισμένες αναδυόμενες χώρες, όπως η Νότια Κορέα, η Βραζιλία, το Μεξικό, ή πιο πρόσφατα ακόμη η Κίνα. Βαθμιαία, το φαινόμενο επεκτάθηκε σε κράτη με χαμηλά εισοδήματα και ταχεία οικονομική μεγέθυνση, με αποτέλεσμα να προκληθούν χρόνιες ασθένειες που ήρθαν να προστεθούν στον οφειλόμενο στην πείνα υποσιτισμό, χωρίς να τον εξαλείψουν.

Πωλήτρια φρέσκου ψωμιού
στην αγορά του Ηαοί, 1991

© CIRAD/ Guy Tebbul

Τι βάζουμε στο πιάτο μας; Πώς παράγονται οι τροφές που τρώμε;

Στις ανεπτυγμένες χώρες, η όλο και μεγαλύτερη απόσταση που χωρίζει τον παραγωγό από τον καταναλωτή και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών παραγωγής τροφών προκαλούν αυξανόμενη δυσπιστία απέναντι στα τρόφιμα.

© Σχίτσιου του Plantu που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Le Monde* (Ανοίξη 1996)

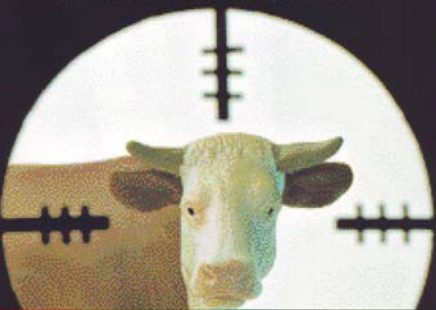

Πέρα από τις θεωρητικές διαμάχες, η πρόοδος της έρευνας επέτρεψε να εντοπίσουμε νέες μορφές διατροφικών κινδύνων. Ο κίνδυνος της *αλλεργίας*, για παράδειγμα, παρέμεινε άγνωστος για πολύ καιρό. Σήμερα όμως λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τις υγειονομικές αρχές, η δε επιτροπή διατροφικού κώδικα έδωσε στην δημοσιότητα έναν κατάλογο με 170 εν δυνάμει αλλεργιογόνα συστατικά.

Ο κίνδυνος *δηλητηριάσεων* βρίσκεται συνεχώς στο επίκεντρο των ΜΜΕ. Οι περισσότερες από τις παθολογίες αυτές είναι καινούριες, όπως το πρίον (μολυσματική πρωτεΐνη) που συνδέεται με την ασθένεια των «τρελών αγελάδων». Αντίθετα άλλες μορφές δηλητηρίασης είναι πιο παλιές, αλλά εντοπίστηκαν μόλις πρόσφατα. Οφείλονται συχνά σε βακτήρια, ιούς και πρωτόζωα. Αλλά υπάρχουν και πολλά προβλήματα με τις μυκοτοξίνες και τα κατάλοιπα φυτοφαρμάκων και άλλους περιβαλλοντικούς ρύπους. Όλα αυτά αφήνουν να διαφανεί ότι, τα επόμενα χρόνια, οι τροφικές αυτές δηλητηριάσεις θα αποκτήσουν όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Οι πρόοδοι της επιστήμης είχαν αντιφατικά αποτελέσματα. Επέτρεψαν συχνά την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για τη δημόσια υγεία, συνέβαλαν όμως και στην δημιουργία νέων φόβων και παράλληλα μπορεί να οδηγήσουν στην ανάδυση κακών διατροφικών συνθηκών. Έτσι, παραδόξως την ίδια ώρα που οι επιστήμονες αποκτούν καλύτερη γνώση του κινδύνου, ο κίνδυνος αποκτά μεγάλες διαστάσεις για τον καταναλωτή, προκαλώντας σε αυτόν διατροφικές φοβίες.

Τρελές αγελάδες Τα μεγάλα μέσα

Ο Lionel Josrin ανακοινώνει σχέδιο έκτακτης ανάγκης και μεγάλης εμβέλειας κατά της σπογγώδους εκφυλιστικής βροσίαινας.

VENDREDI 19 OCTOBRE 2001

Sciences

ΒΙΟΛΟΓΙΑ: Αμφιβολία για την δειγματοληψία προκαλεί ακύρωση μελέτης.

Ποιος είναι πιο τρελός. Το πρόβατο ή η αγελάδα;

Il s'agit d'une situation de crise. Les experts du ministère de l'Alimentation et des Affaires rurales (Defra) britannique, de la Food and Drug Administration et leurs homologues européens vont se réunir pour discuter de la possibilité d'annuler les tests par

«L'agence a insisté sur le fait qu'il y a eu une situation de crise. Les experts du ministère de l'Alimentation et des Affaires rurales (Defra) britannique, de la Food and Drug Administration et leurs homologues européens vont se réunir pour discuter de la possibilité d'annuler les tests par

(Aix). Pratiquement «les mêmes» ou également de ceux des «autres», mais aussi liés à la «qualité» ou à la «sécurité».

«L'agence a insisté sur le fait qu'il y a eu une situation de crise. Les experts du ministère de l'Alimentation et des Affaires rurales (Defra) britannique, de la Food and Drug Administration et leurs homologues européens vont se réunir pour discuter de la possibilité d'annuler les tests par

Il y a une situation de crise. Les experts du ministère de l'Alimentation et des Affaires rurales (Defra) britannique, de la Food and Drug Administration et leurs homologues européens vont se réunir pour discuter de la possibilité d'annuler les tests par

Αποσπάσματα από πρωτοσέλιδα και άρθρα που δημοσιεύθηκαν στη εφημερίδα Libération, από το 2000 έως το 2004.

© Libération

Γρίπη των πτηνών Πρέπει να ανησυχούμε;

L'Europe redoute une

VENDREDI 1 FÉVRIER 2001

SOCIÉTÉ

Πρίον, φόβοι για τα πρόβατα

Η υγειονομική υπηρεσία συνιστά την αύξηση των προφυλακτικών μέτρων.

«Les moutons, chèvres et caprins de Strasbourg? Les nouvelles mesures pour la viande ovine, et notamment l'interdiction d'utiliser des antibiotiques...

JEUDI 15 NOVEMBRE 2001

SOCIÉTÉ

Το πρίον, ένα νέο "μαύρο πρόβατο"

«Les moutons, chèvres et caprins de Strasbourg? Les nouvelles mesures pour la viande ovine, et notamment l'interdiction d'utiliser des antibiotiques...

«Les moutons, chèvres et caprins de Strasbourg? Les nouvelles mesures pour la viande ovine, et notamment l'interdiction d'utiliser des antibiotiques...

«Les moutons, chèvres et caprins de Strasbourg? Les nouvelles mesures pour la viande ovine, et notamment l'interdiction d'utiliser des antibiotiques...

Στον 20ο αιώνα

Η «ισπανική» γρίπη το 1918-1919 προκάλεσε τα θάνατα τουλάχιστον 20 εκατ. ανθρώπων. Η «ασιατική» γρίπη το 1957-1958 σκότωσε 1 εκατ. άτομα. Η γρίπη του Χονγκ-Κονγκ το 1968-1969 700.000 θύματα.

Επιδημία είναι η εμφάνιση μιας ασθένειας μεταδοτικής ασθένειας σε ένα μεγάλο αριθμό περιπτώσεων σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή στους κόλπους μιας ομάδας. Η επιδημιολογία είναι μια επιστήμη που προσβάλλει τα ζώα. Πανδημία είναι η επιδημία σε παγκόσμια κλίμακα.

Μια πανδημία που θα σκότωνε εκατομμύρια άτομα στον κόσμο.

Αυτό φοβάται ο Dr. Shigeru Omi, διευθυντής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας εάν ο ιός της γρίπης των πτηνών συνδυαστεί με τον ιό της ανθρώπινης γρίπης, προκαλώντας μεταλλάξη σε μορφακό επίπεδο.

Η γρίπη των πτηνών

Η γρίπη των πτηνών, ήδη γνωστή περισσότερο από έναν αιώνα, προσβάλλει συνήθως μόνο τα πουλιά και τους χοίρους. Το 1997, για πρώτη φορά το στέλεχος H5N1 προσέβαλε 18 άτομα στο Χονγκ-Κονγκ, εκ των οποίων τα έξι πέθαναν. Από το 2003 στο Χονγκ-Κονγκ καταγράφηκαν δύο ακόμη περιπτώσεις οδοντιών στον θάνατο έναν από τους δύο προσβληθέντες.

H5N1

Η μεμβράνη των κών της γρίπης αποτελείται από 2 πρωτεΐνες, την αιμοσυγκολλητίνη (H) και την νευραμινιδάση (N). Από τους ιούς γρίπης που φέρουν όλους τους υπότυπους αιμοσυγκολλητίνης (H1 ως H15) και νευραμινιδάσης (N1 ως N9), ορισμένοι είναι παθογόνοι και υπάρχουν στα πουλιά. Το στέλεχος H5N1 θεωρείται ένα από τα πιο επικίνδυνα.

La gripe

Au Vietnam

«C'est un d'alerte hier l'OMS) combat nationale. Si le pe du poulet, q ment ment d combi combi pe hu pe lun n'importe quel

Une coUne cor aujour aujour moyen moyen

des certifié cent mit (Normilles le mode pour certifié certifié grépe d'arbre de la coupe de la coupe -beaucoup de Chine, oahine, et tede de l'ede d

Πακιστανοί που περπατούν
πάνω στην αποξηραμένη
λίμνη Hannah, έξω από την
πόλη Quetta, επαρχία του
Βελουχιστάν, 2001.
Άλλοτε πόλος έλξης τουριστών,
δημοφιλής και στη μόδα, η
λίμνη εξατμίστηκε μετά από 4
χρόνια ξηρασίας στην περιοχή .

© VII/Alexandra Boulat

Οι φυσικοί καταναγκασμοί επηρεάζουν τη γεωργική ανάπτυξη και επομένως την επισιτιστική κατάσταση των κρατών. Το κλίμα, οι μεταβολές των ποταμίων υδάτων, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εδάφους είναι παράγοντες που οφείλει να θέσει υπό έλεγχο ο άνθρωπος. Η πρόσβαση στο νερό παίζει επίσης ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

Η Ξηρασία είναι η αιτία του 60% των επισιτιστικών κρίσεων που καταγράφηκαν τα τελευταία τρία χρόνια.

Από μόνες τους όμως οι βιοκλιματικές συνθήκες δεν είναι ποτέ η μόνη αιτία των λοιμών. Η Ωκεανία πχ. είναι η πιο άνοδρη ήπειρος του κόσμου: η ξηρασία όμως εκεί δεν προκαλεί υγειονομική κρίση, γιατί ο πληθυσμός συγκεντρώνεται στις καλύτερα αρδευόμενες περιοχές. Αντίστροφα, στην Αφρική, το ποσοστό των ατόμων που πεινούν είναι το υψηλότερο: αν και η αφρικανική ήπειρος είναι άνοδρη στο σύνολο της, ορισμένες σχετικά ευνοημένες περιοχές, (όπως τα υψίπεδα της Αιθιοπίας) πλήττονται μερικές φορές και αυτά από την πείνα. Οφείλουμε ταυτόχρονα να επισημάνουμε ότι δεν υπάρχει ποτέ πλήρης αντιστοιχία μεταξύ πείνας και καταστάσεων ξηρασίας.

Το πρόβλημα του νερού τίθεται επίσης και από ποιοτική άποψη: πάνω από 1 δις άνθρωποι στον κόσμο δεν διαθέτουν πόσιμο νερό.

3 δις άνθρωποι υποφέρουν από παθήσεις

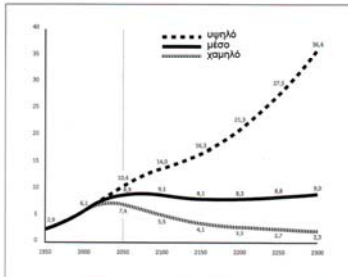
συνδεδεμένες με την κακή ποιότητα του νερού, και πάνω από 2,4 δις δεν διαθέτουν εγκαταστάσεις υγιεινής.

Στη Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Γιохάνεσμπουργκ για την αειφόρο ανάπτυξη, το Σεπτέμβριο του 2002, οι κυβερνήσεις ανέλαβαν την υποχρέωση να μειώσουν κατά το ήμισυ αυτά τα ποσοστά μέχρι το 2015, παίρνοντας μέτρα ενάντια στην ρύπανση, βελτιώνοντας τις υπηρεσίες διαχείρισης ύδατος και μειώνοντας τις σπατάλες νερού.

«Γίναμε πολλοί πάνω σε αυτόν τον πλανήτη!» Είναι παλιά η σκέψη ότι η αύξηση του πληθυσμού θα θέσει σε κίνδυνο την επιβίωση των ανθρώπων. Η σκέψη αυτή γεννήθηκε γύρω στα τέλη του 18ου αιώνα με τις θεωρίες του Malthus (1766-1834) στην Αγγλία. Οι θεωρίες περί υπερπληθυσμού επανεμφανίζονται συχνά για να εξηγήσουν την επισιτιστική ανασφάλεια από την οποία πάσχει ο πλανήτης.

Η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού είναι αναμφίβολα από τα σημαντικότερα γεγονότα του 20ου αιώνα.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός από το 1950 μέχρι το 2000, και οι προβλέψεις του μέχρι το 2030. (Πηγή: ΟΗΕ, Τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων / Τμήμα Πληθυσμού)

Όντως ορισμένοι δημογράφοι διαπίστωσαν ότι η δημογραφική αύξηση τείνει να σταθεροποιηθεί, πρώτα στις χώρες του Βορρά και μετά στις χώρες του Νότου. Το φαινόμενο αυτό γνωστό ως «δημογραφική μετάβαση», δείχνει να επαληθεύεται σε όλα τα κράτη του πλανήτη μας. Οι πρόοδοι της στατιστικής επέτρεψαν να σχετικοποιηθεί η ιδέα μιας συνεχούς και επικίνδυνης δημογραφικής αύξησης.

Ο πληθυσμός δεν αυξάνεται παντού, ούτε με τον ίδιο ρυθμό: στις φτωχές ή τις αναπτυσσόμενες χώρες, ο πληθυσμός αυξάνεται 5 έως 20 φορές ταχύτερα απ' ό τι στις βιομηχανικές χώρες. Το ειδικό βάρος των δυο αυτών ομάδων πρόκειται να μεταβληθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια. Εάν ο Νότος δεν αναπτυχθεί οικονομικά, τότε περίπου το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει στο μέλλον μέσα στη φτώχεια.

Λημογραφία και βιοτικό επίπεδο παραμένουν στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους.

Ο ΟΗΕ εκτιμά ότι το 2050 ο πληθυσμός του πλανήτη μας θα είναι περίπου 9 δις, έναντι των 3,7 δις το 1970.

Οι ανησυχητικές αυτές προβλέψεις τροφοδότησαν την «νέο-Μαλθουσιανή» σχολή, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία στη δεκαετία του '70. Επειδή η συνολική έκταση των καλλιεργήσιμων εδαφών είναι περιορισμένη, οι νέο-Μαλθουσιανοί συνιστούσαν την δραστική μείωση του υπό σίτιση πληθυσμού. Παρόλο που η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού είναι αδιαμφισβήτητα ένα σημαντικό γεγονός, εντούτοις οι θεωρίες αυτές τις οποίες πρόβαλε η λέσχη της Ρώμης (1968-1974) υπέστησαν αυστηρή κριτική.

Ένα παιδί που θα γεννηθεί σήμερα στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική, στη Βόρεια Αμερική ή στην Ευρώπη δεν έχει την ίδια τύχη: σε μια πλούσια χώρα μπορεί να ελπίζει ότι θα ζήσει κατά μέσο όρο 76 χρόνια. Σε μια φτωχή χώρα μπορεί να ελπίζει ότι θα ζήσει μέχρι τα 64 (μόλις μέχρι τα 50 στην Αφρική).

**Βangkok, γενική άποψη της πρω-
τεύουσας (βόρειοανατολική περιοχή
της πόλης), από τον πύργο DTEC.**

© IRD/J.-P. Montoroi

Το χάσμα ανάμεσα σε πλούσιες και φτωχές χώρες συνεχίζει να διευρύνεται.

Saint-Ouen l'Aumône, 1991. © Marie-Paule Nègre

Όμως η φτώχεια πλήττει και τις πλούσιες χώρες. Στις ΗΠΑ υπάρχουν 34,5 εκατ. φτωχοί, στη δε Γαλλία 6 εκατ. άνθρωποι ζουν με λιγότερα από 460 ευρώ το μήνα. Μερικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 χωρών - μελών καταγράφουν ποσοστά φτώχειας μεγαλύτερα του 14%.

Το 2000, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, το 71% των φτωχών ζούσε σε αγροτικές περιοχές, όμως σήμερα η φτώχεια αυξάνεται ταχύτερα στις πόλεις.

Ο λόγος του εισοδήματος του ενός πέμπτου του πληθυσμού των πλουσιότερων χωρών προς εκείνο του ενός πέμπτου του πληθυσμού των φτωχότερων χωρών, από 30/1 που ήταν το 1960 αυξήθηκε στο 74/1 το 1997.

Το πρόγραμμα του ΟΗΕ για την ανάπτυξη, εκτιμά ότι οι περισσότερες από τις χώρες των οποίων ο πληθυσμός καθίσταται ακόμα φτωχότερος, βρίσκονται στην υποσαχάρια Αφρική.

Συνολικά 1,3 δις ανθρώπων στον κόσμο προσπαθούν να επιβιώσουν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα.

Η φτώχεια είναι ταυτόχρονα αιτία και συνέπεια της επισιτιστικής ανασφάλειας. Το κοινωνικό κόστος της κακής διατροφής είναι τεράστιο, διότι επηρεάζει όλο το τοπικό αγροτικό σύστημα, προκαλώντας διατροφικά προβλήματα: μεγαλύτερη θνησιμότητα και νοσηρότητα, αλλοίωση της φυσικής και πνευματικής ανάπτυξης, μειωμένες ικανότητες εκμάθησης και εργασίας... Οι διατροφικές ανεπάρκειες μεταδίδονται συχνά από τη μια γενιά στην άλλη, καθιστώντας δύσκολη και μακρόχρονη την έξοδο από αυτόν τον φαύλο κύκλο.

Πρόσφυγες από την Ρουάντα
στον καταυλισμό του Μπενάκο,
Τανζανία, 1994.

© Amazonia / Contact Press images /
Sebastião Salgado

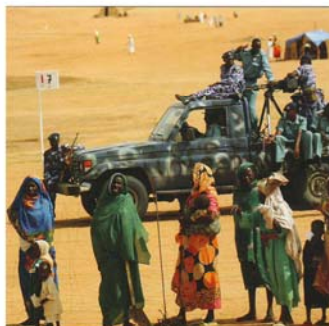
Στις εμπόλεμες χώρες, ο λιμός (πείνα) είναι χρόνιος και η έλλειψη σε τρόφιμα μπορεί να εμφανιστεί σε οποιαδήποτε εποχή.

Με τις συγκρούσεις καταστρέφονται οι καλλιέργειες και τα κοπάδια,

επιστρατεύονται οι χωρικοί, ενώ εκείνοι που μένουν στα χωριά δεν μπορούν να εργαστούν με ασφάλεια. Τα συστήματα παραγωγής και εμπορίας διαταράσσονται βαθιά.

Συνεπώς ο πόλεμος προκαλεί σοβαρές επισιτιστικές κρίσεις ή επιτείνει τα διαθροτικά αίτιά τους. Η επισιτιστική ανασφάλεια συχνά προκαλεί περισσότερους

θανάτους απ' ό τι η άμεση βία.

Σημείο ελέγχου για την πρόσβαση στα πηγάδια νερού στο στρατόπεδο προσφύγων Abu Shouk στο Darfour (Σουδάν) © AFP/Jim Watson

Οι συνέπειες των συγκρούσεων είναι μακροχρόνιες. Μετά από κάθε πόλεμο, η επιστροφή στον φυσιολογικό κύκλο παραγωγής προσκρούει σε πολλές δυσκολίες: ένα μέρος του εργατικού δυναμικού έχει αποδεκατιστεί, οι πρόσφυγες προσπαθούν να επιστρέψουν στα χωριά τους, σπόροι, εργαλεία, ζώα για την καλλιέργεια λείπουν, τα χωράφια μερικές φορές είναι ναρκοθετημένα, τα πηγάδια δηλητηριασμένα, και οι υποδομές έχουν υποστεί ζημιές.

Στις συγκρούσεις, η πείνα συχνά χρησιμοποιείται σκόπιμα.

Η λιμοκτονία ενός πληθυσμού είναι ένας πολύ αποτελεσματικός - και με μικρό κόστος - τρόπος για την καθυπόταξη του. Το επισιτιστικό όπλο επιτρέπει έτσι να ασκούνται πιέσεις και να επιτυγχάνεται η υποταγή ενός κράτους ή μιας ομάδας ανθρώπων. Αυτή η μέθοδος, αν και απαγορεύεται από τις διεθνείς συμβάσεις, εφαρμόζεται δυστυχώς συχνά σε πολλές χώρες, όπως π.χ. στην Αιθιοπία (λιμός του Ogaden) ή στη Βόρεια Κορέα.

Προσφυγιά, Ζαΐρ.

© Unicef/Lemoigne

Αεροπλάνο του ΟΗΕ ρίχνει φορτίο με τρόφιμα πάνω από το Darfour στις 29 Οκτωβρίου 2004. Από 500.000 έως 1.000.000 εκτοπισμένοι Σουδανοί ζουν στους καταυλισμούς που βρίσκονται δυτικά του Darfour.

©AFP/Cris Bouroncle

Η επισιτιστική βοήθεια παρέχεται σε έκτακτες καταστάσεις ή για μακρά χρονικά διαστήματα.

Η επείγουσα επισιτιστική βοήθεια, που παρέχεται σε καταστάσεις συγκρούσεων ή φυσικών καταστροφών, είναι πιθανόν η πλέον ορατή. Υπάρχει όμως και ένα άλλο είδος επισιτιστικής βοήθειας, η λεγόμενη «προγραμματισμένη», τα ποσά της οποίας έχουν οριστεί εκ των προτέρων μεταξύ δωρητριας και δικαιούχου χώρας. Η βοήθεια αυτή αποβλέπει τόσο στην προώθηση αναπτυξιακών προγραμμάτων όσο και στο να μπορέσει η αποδέκτρια χώρα να εξοικονομήσει εισαγωγές τροφίμων.

Η επισιτιστική βοήθεια μπορεί να είναι διμερής αλλά και πολυμερής, όταν συμμετέχουν πολλές δωρήτριες χώρες (για παράδειγμα το Παγκόσμιο Διατροφικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ).

Η βοήθεια σε είδος συνήθως υπερσχίζει αν και ορισμένοι δωρητές προτιμούν να στέλνουν χρήματα στα ενδιαφερόμενα κράτη (για να αγοράσουν τα τρόφιμα στο εσωτερικό ή από γείτονες χώρες).

Το 2003, 2 εκατ. τόνοι προϊόντων αγοράστηκαν στις αναπτυσσόμενες χώρες έναντι 8,2 τόνων τροφίμων που διατέθηκαν σε είδος.

Ωστόσο, η επισιτιστική βοήθεια χρειάζεται ένα καλύτερο πλαίσιο για να είναι αποτελεσματικότερη.

Σακιά δημητριακών αποθηκευμένα στο Μαλάουι. © WFP/Olav Saltbones

Πράγματι, η επισιτιστική βοήθεια έχει κάποιες δυσκολίες: οι δωρεές μπορεί να φτάσουν πολύ αργά, να αναστατώσουν σοβαρά την τοπική οικονομία, μπορεί ακόμη να διέπεται από μια εμπορική λογική που να αποσκοπεί στην εξασφάλιση μελλοντικών πελατών...

Γι αυτό, η διεθνής κοινότητα προσπαθεί να δημιουργήσει τις δομές που θα πλαισιώσουν την επισιτιστική βοήθεια μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και της Σύμβασης που αφορά την επισιτιστική βοήθεια (τη λεγόμενη Σύμβαση του Λονδίνου).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός εμπορίου (ΠΟΕ) παραδέχεται ότι η επισιτιστική βοήθεια πιθανό να συνιστά μια συγκαλυμμένη επιδότηση για την εξαγωγή τροφίμων. Για τον λόγο αυτό θέτει κανόνες, ειδικά ως προς την απορρόφηση των πλεονασμάτων. Τα κράτη οφείλουν να σέβονται αυτούς τους κανόνες αλλιώς υφίστανται κυρώσεις. Στη Σύμβαση του Λονδίνου συμμετέχουν οι κυριότεροι δωρητές επισιτιστικής βοήθειας. Οι δωρητές αναλαμβάνουν την υποχρέωση να παρέχουν ετησίως κάποια ποσότητα επισιτιστικής βοήθειας, να αγοράζουν τοπικά προϊόντα ή ακόμη να αγοράζουν προϊόντα από γειτονικές χώρες και να δίνουν προτεραιότητα στις δωρεές, στο σχεδιασμό, στην πρόβλεψη και στον καλύτερο συντονισμό μεταξύ τους.

Για την επιβίωση του πληθυσμού που συνεχίζει να αυξάνεται κατά 2% ετησίως και με τα ¼ των φτωχότερων να εξαρτώνται από την καλλιέργεια της γης, ο πλανήτης μας χρειάζεται περισσότερο από ποτέ μια αποτελεσματική γεωργία.

Τα τελευταία 50 χρόνια, η παραγωγή τροφίμων αυξήθηκε παγκοσμίως με ρυθμούς που επέτρεψαν να τραφεί ο διαρκώς αυξανόμενος πληθυσμός του πλανήτη, χάρη στο συνδυασμό 3 παραγόντων: πολύ μικρή αύξηση των καλλιεργήσιμων επιφανειών, ανάπτυξη της άρδευσης και καλύτερες στρεμματικές αποδόσεις.

Τα επόμενα 50 χρόνια, δεν μπορούμε να στηριχτούμε στην καλλιέργεια νέων εδαφών. Η περαιτέρω ανάπτυξη της άρδευσης θα είναι αδύνατη σε πολλές χώρες, οι οποίες, θα πρέπει αντίθετα να αφιερώσουν όλο και περισσότερο νερό σε μη γεωργικές χρήσεις. Απομένει λοιπόν η αύξηση της απόδοσης ως μοναδική λύση σε μια έντονα αυξανόμενη ζήτηση τροφίμων.

Όμως, η αγρονομική βασικά προσέγγιση που χαρακτηρίζει την αγροτική παραγωγή των τελευταίων πενήντα ετών, δεν θα είναι επαρκής στο μέλλον.

Η αγρονομική προσέγγιση με την μεγάλη κατανάλωση ενέργειας, την μεγάλη ρύπανση και την έντονη χρήση διάφορων χημικών προϊόντων, τροφοδότησε τη γενική διεργασία του «προτονουκτιβισμού» στη γεωργία, που συνίσταται στην επί πάσει θυσία αύξηση της παραγωγικότητας του εδάφους και της εργασίας, ανεξαρτήτως κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών συνεπειών.

Στο εξής, η γεωργική παραγωγή θα πρέπει να αυξάνεται κυρίως στις φτωχές χώρες. Η ιδέα ότι οι πλούσιες χώρες θα μπορούσαν να αναλάβουν αυτό το έργο πρέπει να εγκαταλειφθεί. Η αγροτική έρευνα για αναπτυξιακούς σκοπούς οφείλει να αλλάξει ριζικά: να ενισχυθεί στο Νότο και να προσανατολισθεί περισσότερο στην βιολογία και την οικολογία.

Έτσι μόνο θα μπορέσει να αντιμετωπίσει την πρόκληση της διατροφής της αυριανής ανθρωπότητας .

Καλλιέργεια της γης, όργωμα
με κύλινδρο ισοπέδωσης
Crosskill, στην Erine,
στη περιοχή της Marne (Γαλλία).

© Claudius Thiriet

Οι κάτοικοι του Βολιβιανού υψιπέδου των Άνδεων επωφελούνται από τη μεγάλη διαφορά θερμοκρασίας και πατάνε τις πατάτες, που πάγωσαν τη νύχτα, για να ξεχωρίσουν το φλοιό και να τις παγώσουν εκ νέου. Έτσι λοιπόν τα chips αφυδατώνονται και διατηρούνται για πολλά χρόνια.

Εξουδετέρωση τοξικών ουσιών του μανιόκου στον Αμαζόνιο, ζύμωση της σόγιας στην Ασία, αφυδάτωση της πατάτας στις Άνδεις (chuño): επειδή η τροφή περικλείει και κινδύνους, οι διάφοροι λαοί ανέπτυξαν εμπειρικά και ανάλογα με τις ιστορικές εξελίξεις,

μεθόδους και γνώσεις που επιτρέπουν την παραγωγή τροφίμων, τη συντήρησή και την μετατροπή τους σε βρώσιμη τροφή.

Οι μέθοδοι αυτές δεν στηρίζονται αποκλειστικά σε αντικειμενικές γνώσεις αλλά αναπτύχθηκαν αφενός μεν βάσει των ιδιαίτερων αναπαραστάσεων και θεωριών του κάθε πολιτισμού, αφετέρου δε με βάση τα γούστα και τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Έτσι, οι παραδοσιακές κοινωνίες ανέπτυξαν τεχνογνωσίες προσαρμοσμένες στο περιβάλλον εντός του οποίου ζουν. Οι πρακτικές αυτές, μεταφέρονται από τον ένα λαό στον άλλο και προσαρμόζονται σε νέα περιβάλλοντα.

Γυναίκα που ζυμώνει μανιόκο στο Κονγκό. © IRD/ Esther Katz

Η επαν-ανακάλυψη των παραδοσιακών αυτών γνώσεων φωτίζει με νέο τρόπο τα προβλήματα της επισιτιστικής ασφάλειας. Οι γνώσεις αυτές συνεχίζουν να εξελίσσονται, προσαρμοζόμενες στις νέες οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Είναι ένας πλούτος που πρέπει να αξιοποιηθεί.

Οι παραδοσιακές τεχνογνωσίες συμβάλουν στη ανάδειξη μιας διαδικασίας επισιτιστικής ασφάλειας

όπου τα άτομα και οι κοινωνίες παίρνουν στα χέρια τους την ασφάλειά τους

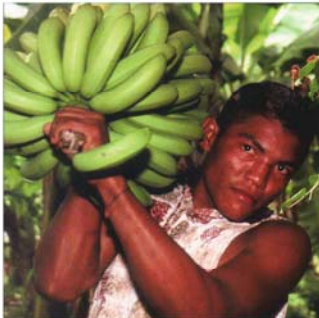
«Εμπόριο» και «ισοτιμία»: δύο έννοιες που εκ πρώτης όψεως είναι αντίθετες μεταξύ τους. Η ιδέα ενός «ισότιμου εμπορίου» δημιουργεί πολλά ερωτήματα, ωστόσο η συζήτηση γύρω από το θέμα αυτό που έχει τεθεί εδώ και πολλά χρόνια, γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη: εκτιμήθηκε ότι οι παγκόσμιες πωλήσεις διατροφικών προϊόντων που παρήχθησαν με βάση αυτά, στις αρχές του 2002 ανήλθαν σε 320 εκατ. δολάρια (εκ των οποίων 260 εκατ. στην Ευρώπη) και αυξάνονται με ρυθμό περίπου 20% ετησίως. Αφορούν κυρίως τον καφέ, το τσάι και τη σοκολάτα.

Το ισότιμο εμπόριο έλαβε τον εξής ορισμό από το δίκτυο FINE το 2001 ως:

«εμπορική εταιρική σχέση, θεμελιωμένη στο διάλογο, τη διαφάνεια και το σεβασμό με σκοπό την επίτευξη πλέον ισότιμων συνθηκών στο διεθνές εμπόριο.»

Αυτή η θέληση για την αναδιοργάνωση του παγκόσμιου εμπορίου γεννήθηκε τη δεκαετία του '60, ενώ το 1969 εμφανίστηκε το πρώτο κατάστημα «ισότιμου εμπορίου» -Magasin du Monde - στην Ολλανδία.

Το «ισότιμο εμπόριο» αναλαμβάνει την δέσμευση να συνεργασθεί με περιθωριοποιημένους και εύλωτους παραγωγούς ή εργαζόμενους, επιτρέποντάς τους να ζουν ευπρεπώς από τη δραστηριότητά τους και αρνείται συστηματικά κάθε μορφή εκμετάλλευσης, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο εργασίας. Αρχή του είναι επίσης να καταστήσει υπεύθυνους παραγωγούς και μισθωτούς, ενσωματώνοντάς τους πλήρως στην οργάνωση των συναλλαγών είτε δια της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων είτε δια μέσου του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

Εργάτης φρεσιάς μπανάνων ο οποίος εργάζεται για λογαριασμό της Asoproban, συνεταιρισμού που συνεργάζεται με την Max Havelaar, Orihueca, Κολομβία, 2001. @max Havelaar(Suisse) /Didier Deriaz

Παρόλα αυτά, τα προϊόντα του ισότιμου εμπορίου δυσκολεύονται να επιβληθούν. Το 2002, μόνο το 19% των Γάλλων δήλωσε ότι αγόρασε τέτοια προϊόντα. Στην Αγγλία, μια μελέτη της Traidcraft έδειξε ότι, αν και 9 στους 10 καταναλωτές δηλώνουν έτοιμοι να πληρώσουν τα προϊόντα διατροφής τους πιο ακριβά για να βοηθήσουν τον πληθυσμό των φτωχότερων χωρών, εντούτοις μόνο το ένα πέμπτο το κάνει στην πράξη. Συνολικά, οι πωλήσεις του ισότιμου εμπορίου εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μόνο 5 % του συνολικού όγκου του διεθνούς εμπορίου. Μένει λοιπόν να βρούμε νέους τρόπους κατανάλωσης που θα μπορούν να στηρίξουν αποτελεσματικά τις πρωτοβουλίες της οικονομικής δεοντολογίας.

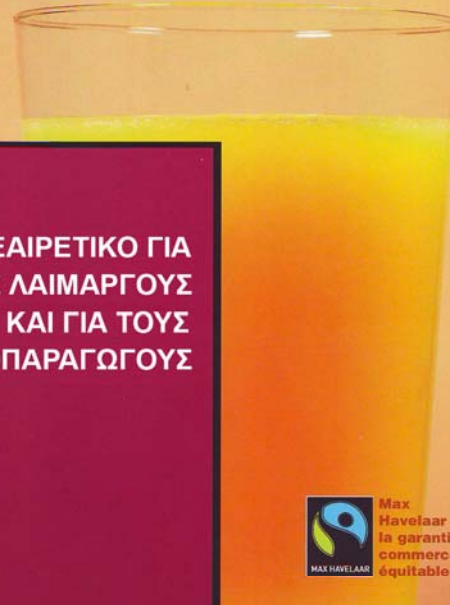
ΚΑΝΕΙ ΚΑΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
26 ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ
ΤΑΪΛΑΝΔΗ

Το σήμα Max Havelaar, που καθιερώθηκε το 1988 από το Francisco Van der Hoff, είναι από τα πρώτα που αναφέρονται στο «ιστότιμο εμπόριο». Αφίσερ από το Δεκαπενθήμερο του Ισότητου εμπορίου, 2005

©Max Havelaar (France)

ΚΑΛΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΑΣ ΚΑΙ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ
ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΟ ΓΙΑ
ΤΟΥΣ ΛΑΙΜΑΡΓΟΥΣ
ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΜΙΚΡΟΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ

Association Max Havelaar, loi 1901, Campagne d'Inform Général 2003

ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΟΤΑΝ ΩΦΕΛΕΙΤΑΙ
ΚΑΙ Ο
ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ

www.maxhavelaarfrance.org

Association Max Havelaar, loi 1901, Campagne d'Inform Général 2003

ΙΔΑΝΙΚΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΤΙΓΜΕΣ
ΠΟΥ ΠΕΙΝΑΜΕ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ.

ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΟΤΑΝ ΩΦΕΛΕΙΤΑΙ
ΚΑΙ Ο
ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ

arfrance.org

irfra

Η χρήση των βιοτεχνολογιών στους τομείς της υγείας και των τροφίμων κατέστησε δυνατή τη δημιουργία μορίων και προϊόντων, όλο και πιο προσαρμοσμένων στις ανάγκες του πληθυσμού. Η σημαντική όμως πρόοδος της γενετικής μηχανικής συνέβαλε εξίσου στη διάδοση πιο αμφιλεγόμενων προϊόντων, γνωστών με το όνομα «γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί» (ΓΤΟ).

Ένας γενετικά τροποποιημένος οργανισμός είναι ένας οργανισμός, του οποίου τροποποιήσαμε την γενετική του κληρονομικότητα, εισάγοντας σε αυτόν ένα ή περισσότερα γονίδια. Τα πρώτα γενετικά τροποποιημένα φυτά δημιουργήθηκαν το 1983. Η καλλιέργειά τους σε μεγάλη κλίμακα άρχισε στις ΗΠΑ το 1994. Το 2003, στο 4,6% της καλλιεργούμενης γης στον κόσμο καλλιεργούνται γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί. Σήμερα, 7 εκατ. αγρότες ζουν από αυτές τις καλλιέργειες, οι οποίες κατανέμονται σε 18 χώρες.

Μετά από πολλές διαδηλώσεις και παρεμβάσεις στα ΜΜΕ για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, οι ΓΤΟ αναδείχθηκαν σε σύμβολα μιας μορφής όλο και πιο αμφισβητούμενης παγκοσμιοποίησης. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Ένωση εφάρμοσε το 1999 μνημόνιο για τους ΓΤΟ.

Παρά το μικρό τους ακόμα μερίδιο στην παγκόσμια διατροφική οικονομία, οι ΓΤΟ προκαλούν φόβους και απορριπτικές αντιδράσεις.

Έχοντας παραχθεί σε εργαστήριο, αντιπροσωπεύουν για μερικούς τον επικίνδυνο συνδυασμό επιστήμης και οικονομίας.

Έχει επίσης επισημανθεί ο οικολογικός κίνδυνος της «βιολογικής εισβολής», δηλαδή η ανεξέλεγκτη διάδοση στη φύση ενός γονιδίου, που είχε εισαχθεί τεχνητά σε ένα είδος από τον άνθρωπο.

Τα προβλήματα όμως είναι πιθανόν κυρίως οικονομικής φύσεως: κίνδυνος ιδιωτικοποίησης των ζώντων οργανισμών μέσω ευρεσιτεχνιών που θα προστατεύουν την τεχνολογική καινοτομία, και θα καθιστούν τις πολυεθνικές κυρίαρχες στον τομέα της παραγωγής ζώντων οργανισμών, έναν τομέα που την ευθύνη είχε εδώ και χιλιάδες χρόνια ο αγροτικός κόσμος. Σε αυτό το επιχείρημα ακριβώς στηρίζονται οι δημόσιοι οργανισμοί έρευνας, για να συνεχίσουν τα προγράμματα τους σε αυτό τον τομέα.

Το γεγονός είναι ότι ο καθένας μας θα συμφωνήσει πως η εξάλειψη της πείνας στον κόσμο, προϋποθέτει άλλα μέτρα που αφορούν περισσότερο την ανακατανομή των πόρων και μια χρηστή διακυβέρνηση.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι ΓΤΟ θα αυξήσουν τους κινδύνους για την υγεία, καθιστώντας τους παθογόνους μικροοργανισμούς ανθεκτικούς στα αντιβιοτικά, προκαλώντας αλλεργίες ή ακόμη και καρκίνους. Οι ειδικοί παραμένουν επιφυλακτικοί. Ωστόσο, η πρόοδος της έρευνας στη γενετική των φυτών έχει απομακρύνει τον κίνδυνο ανθεκτικότητας απέναντι στα αντιβιοτικά. Και μέχρι στιγμής, δεν υπάρχουν ενδείξεις επαλήθευσης για κάποιους από τους άλλους κινδύνους.

Alexis Rockman, Η φάρμα,
λάδι και ακριβική μπουγά σε
ξύλο, λεπτομέρεια, 2000.
© Adagp, R

Ακαταμάχητη και θετική για μερικούς, η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών καθιστά όλο και πιο αναγκαία την θέσπιση μιας «παγκόσμιας διακυβέρνησης». Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για την αύξηση της παραγωγής και την διεύρυνση της μεταποίησης και της εμπορίας τροφίμων. Αλλά αυτή η αύξηση των διαθέσιμων τροφών δεν είναι πια αρκετή. Το ζήτημα για τη διατροφή του παγκόσμιου πληθυσμού βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο των νέων προβληματισμών.

Στρατηγικές, πολιτικές και προγράμματα έχουν αναπτυχθεί στοχεύοντας στη μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας. Έτσι μια χώρα οικονομικά ασθενής δέχεται κατά μέσο όρο βοήθεια από 30 οργανισμούς.

Ενόπιον των προβλημάτων δημόσιας υγείας, 10 κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιούργησαν ήδη από το 2002, το δικό τους φορέα επισιτιστικής ασφάλειας. Το ζητούμενο ήταν ο αποτελεσματικότερος συντονισμός ιδιαίτερα πολύπλοκων μέσων και μέτρων.

Η βελτίωση της διατροφικής ασφάλειας προϋποθέτει την υιοθέτηση συνολικών πολιτικών που θα υπερβαίνουν τα εθνικά πλαίσια.

Το 2000, η Διάσκεψη Κορυφής της Χιλιάτης ενέγραψε στους κεντρικούς στόχους της την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας καθώς και των καταστάσεων πείνας και κακής διατροφής στον πλανήτη μας.

Το 2002, η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη διατροφή αποδέχθηκε το δικαίωμα στην τροφή και σε μια αξιοπρεπή διατροφή. Η Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας επίσης υιοθέτησε μία παγκόσμια στρατηγική για τη διατροφή, για τη σωματική άσκηση και την υγεία ως και για την πρόληψη χρόνιων ασθενειών που συνδέονται με τη διατροφή.

Όλες αυτές οι ενέργειες αποσκοπούν στην εξέλιξη του σημερινού πρότυπου παγκοσμιοποίησης και στην αλλαγή των επιπτώσεών του στην διατροφή του πληθυσμού του πλανήτη μας. Η εμφάνιση της έννοιας «αιφορία» μας υποχρεώνει στο εξής να αντιμετωπίζουμε την πείνα και τις καταστάσεις κακής διατροφής όχι μόνο ως προς τη βιολογική τους πτυχή αλλά και ως προς τις οικονομικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές τους πτυχές. Νέα μοντέλα εμφανίζονται, όπως εκείνο της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, που στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: υγειονομική ασφάλεια των τροφίμων, αειφόρος επισιτιστικός ανεφοδιασμός, διατροφή.

Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να επηρεάσουν, ή και να αντιστρέψουν ακόμη, τις σημερινές τάσεις. Είναι προφανές ότι πρέπει να υπάρξουν επιπρόσθετες αλλαγές, εάν δεν θέλουμε οι νέες αυτές πολιτικές να μείνουν λόγω η απλές υποθέσεις. Πάντως μια συλλογική συνειδητοποίηση τείνει να αναδυθεί θέτοντας τα θεμέλια για μία παγκόσμια κοινωνία των πολιτών. Με τις νέες αυτές επισιτιστικές πολιτικές, ο πολίτης καθίσταται ένας πραγματικός «ενεργός καταναλωτής».